

ROTTERDAM IN HET RAMPJAAR

DOOR DR. D. J. ROORDA

ROTTERDAM is een uitzonderlijke stad. Dat geldt ook voor dit onderwerp: het Rampjaar 1672.¹⁾ Rotterdam leefde mee in het ritme van het rampjaargebeuren zoals alle steden achter het front, maar anders, en vooral heftig.

Anders? Hoe dan anders? Ik moet U dat eerst uiteenzetten. Mijn dissertatie, over Partij en Factie in 1672²⁾, is gebaseerd op de stelling dat de partijen, Staatsgezinden en Prinsgezinden, er onder de Republiek wel waren, maar dat ze minder belangrijk waren dan men lang heeft gemeend.

Natuurlijk: er was iets van Fransgezindheid aan de Loevesteiners, van Engelsgezindheid aan Oranjeklanten. Er was een accent van gereformeerdheid aan die Prinsemannen, en dissenters en secretariërs moesten het vaak van protectie der Loevesteinsgezinde regenten hebben. Natuurlijk was er ook een verschil als het om de staatsrechtelijke opvattingen ging: de Loevesteiners leefden voor en in de overtuiging dat de Republiek een statenbond diende te zijn en de Prinsemannen neigden binnen de grenzen van het geldend staatsrecht zo ver als ze konden naar de Bondsstaat. Dynastiek-monarchale tendenzen kregen er soms een kansje, en ver in de achterban treft ons een enkele keer ook een heimwee naar kleinburgerlijke gilde- en schutterdemocratie, een sinds de opstand ge-calviniseerd ideaal.

Maar het was een kwestie van accenten. Er was een geldend staatsrecht, er waren usances op grond waarvan slechts de regentenaaristocratie in politicis handelingsbekwaam werd geacht. De burger kwam slechts in crisisjaren op de voorgrond. Partijen in de moderne zin, met massa-aanhang, waren er nog niet. Dus: partijorganisatie ontbrak, formele partijprogramma's en partijtucht eveneens. Voor de regenten kwamen ideële tegenstellingen over de landspolitiek niet elke dag naar voren. Kleine plaatselijke tegenstellingen om de ambten, ruzies met buursteden en dergelijke, daar leefde men veel meer voor. Voor zulke inzetten leefde men zich in plaatselijke factietegenstellingen uit. De lokale facties, de coterie en de tegencoterie, die waren belangrijk. Het draaide daar meer om